

"EDINOST"
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanih ob torkih, četrtekih in sobotah. Zjutranje izdanie izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. urji večer. — Območno izdanie stane: za jedan mesec . . . 20, izven Avstrije t. 1.40 za tri meseca . . . 2.60 za pol leta . . . 5.00 za vse leto . . . 10.00 Na nasrečje brez priloženega naravnine se ne jemlje ozir.

Pomembne številke so dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 2 avč. Trsta po 3 avč. Sobotsko večerno izdanie v Trstu 4 avč., izven Trsta 5 avč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglaša se računa po tarifu v petih: na nadzor z debelimi črkami se plačuje prečesar, kolikor obsegajo navadnih vrstic. Podana, osmrtnica in jarmenskih vrstic, dočasni oglasi itd. so računano po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošljajo uročnišku: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovanje se ne sprejemajo. Kopiji se ne vračajo.

Naročnino, reklamacijo in oglase sprojema **upravitelje** ulice Molino piccolo h. 3, IL nadst. Odprte reklamacije so proste poštnice.

Edinost je moč!

Ministerstvo Badenijeve

In Slovenci na Primorskem.

Čemu bi tajili: razočaranu smo. Zadovoljstvom smo vsprejeli vest, da se je zopet oglasil za besedilo njegova ekselencija v ministrski predsednik grof Badeni — celo dan popred, nego je bilo določeno s prva, se je baje oglasil — da odgovori dosedanjim gornikom v splošni razpravi o proračunu. Menili smo, da nam slednjič vendar nekoliko razjasni svoje namene glede na one nemške narodnosti, ki so morale stati dosedaj v kotu kot državljanji II. vrste.

Ko pa smo prečitali precej obsežno brzjavko o zadnjem govoru ministerskega predsednika obšlo nas je uprav isto neprijetno častstvo, kakor tedaj, ko smo doznali oni govor njegove ekselence, v katerem je načrtal poslanski zbornici svoj program. Kakor po onem govoru, tako so tudi po poslednjem govoru povite v mistično tajnost nakane njegove ekselence glede postopanja, ki ga namenuje nasproti slovenskim plemenom tu na jugu. Koncept poslednjega govora je prirejen prav po istem kroju, kakor je bil prirejen prvi govor. V obeh govorih je marsikak stavki, ki nam zveni kaj simpatično, ali istotako je v obeh govorih sladkorju pridadanega mnogo pelina. Postopanje njegove ekselence ob obeh prilikah napravlja na nas utis, kakor da se je hotel najprej pokloniti nam, hitro potem pa — našim nasprotnikom. Ker pa zadnji dogodki ostajajo navadno najintenzivnejše utisnjeni v spomin, tako občutimo tudi mi veliko bolj utis onih besed, s kojimi se je njegova ekselanca poklanjal našim nasprotnikom, nego pa onih, s kojimi je v nas vzbujal nado do boljše bodočnosti.

Naši čitatelji se morda še spominjajo, da je grof Badeni rekel v svojem prvem programatičnem govoru, da hoče pravico in dobrohotno poštovati zahteve vseh narodnosti. Dasi vemo predobro, kako dolga je navadno pot od besede do — dejanja, vendar bi se bili mi, dosedaj vedno le prezirani Slovani na avstrijskem jugu, iz srca veselili tudi te dobrohotne besede, vzbujajoče vsaj nadejo do boljše bodočnosti, da ni tej besedi sledila po svojem pomenu istej dijametralno nasprotina izjava o mnogoletni nemški kulturi, ki naj sveti avstrijskim narodom tudi v bodoči. Po tem protislovju v besedah jednega in istega govora smo skleplali že tedaj, da si je njegova ekselanca teško opravičil, ako bi ga pozvali, naj konkretnimi dokazi in vzgledi utrditi to svojo izjavbo. Morda njegova ekselanca ni misil tako hudo, ali mi imamo že sedaj najbolji dokaz v rokah, da si tudi drugi, naši nasprotniki, istotako tolmačijo one besede njegove ekselence, kakor si jih tolmačimo mi, namreč v zmislu, neprijaznem opravičenim zahtevam našim. V svoji mržnji do nas neizprosno glasilo tržaških takozvanih konserativcev natisnilo je z debelimi črkami besede Badenijeve, naslovljene do Jugoslo-

izključuje misel o pravaštvu in vzvišenosti nemškega naroda nad ostalimi narodnostmi.

Kakor pa je tedaj gosp. grof se svojim globokim poklonom prel nemško kulturo popolnoma izbrisal ugodni utis predsednih svojih izjav, tako je tudi v poslednjem govoru v proračunski razpravi simpatičnim in zadovoljivim besedam na adreso nas Jugoslovanov pridal klavzulo, po kateri se vrednost prvih besed popolnoma zgubila za nas. In tako stojijo tu razočarani vsi oni, ki so se za trdno nadzeli boljših dni v dobi Badenijeve.

Za danes nas zanima v prvi vrsti oni del tega govora, ki je bil posvečen nam Jugoslovanom. Ta del slove: „Kar se dostaje zahtev jugoslovenskih plemen sklicevati bi se mogel le na ono, kar sem na drugem mestu opetovano označil kot pravec Malorusom v Galiciji. Vlada se ne smatra samo opravičeno, ampak dolžno, da zadosti previdno in dobrohotno sedanjim narodno-duševnim potrebam teh plemen. Vlada pa si pridružuje razsodbo sredstvih, koje bi bilo upotrebiti, ter hoče v mehaj vsem narodom ustavno zajamčenih pravic, bodisi v finančnem, bodisi v narodnem pogledu dovoliti to, kar je takoj izvedljivo na zdravi podlagi, ne pa onega, kar treba še le dozorenja in ki napravlja po takem utis prazno stoječe hiše, kojo naj bi ohranili, popravili in uredili, ne da bi bilo nade, da pride kdo stanovat v njo. Z jedno besedo, gospodje moji, nikake koncesije v ta namen, da bise izzivali drugi, ampak dejansko povsprevanje na podlagi modrih, ker izvedljivih zahtev.“

Tako se torej glasi najnovejša izjava g. grofa Badenija na naš naslov, a reči moremo, da stilizacija iste ni srečna, ker ni jasna. Ta nedostatek je menda čutil srečnejši govornik v sedanjem ministerstvu, finančni minister Bilinski, ki je v svojem poznejem govoru parkrat občutil potrebo pojašnjevati, kaj in kako pravo za pravo misli vlada. In ravno zato, ker vidimo, da grof Badeni ni posebno srečen v sestavljenju svojih izjav, hočemo mu oprostiti, da iz njegove najnovje izjave zveni nekako očitano, kakor da so med našimi zahtevami tudi take, ki izvajajo iz gole domišljavosti ter da hočemo zidati hišo, v koji izvestno ne bode nikdo prebival. To je trda beseda, kojo bi njegova ekselanca teško opravičil, ako bi ga pozvali, naj konkretnimi dokazi in vzgledi utrditi to svojo izjavbo. Morda njegova ekselanca ni misil tako hudo, ali mi imamo že sedaj najbolji dokaz v rokah, da si tudi drugi, naši nasprotniki, istotako tolmačijo one besede njegove ekselence, kakor si jih tolmačimo mi, namreč v zmislu, neprijaznem opravičenim zahtevam našim. V svoji mržnji do nas neizprosno glasilo tržaških takozvanih konserativcev natisnilo je z debelimi črkami besede Badenijeve, naslovljene do Jugoslo-

vanov, očevidečno le v ta namen, da potolaže in da dokaže italijanskim nestrpnežem, da se jim ni malo ni bat, da bi Primorski Slovani kaj dosegli v dobi Badenijeve. Posebno slastje je natisnil „Il Mattino“ izrek o „izzivaju“; po njegovem se razume seveda ob sebi, da izzivalci so le — Slovani. Mi konstatujemo to dejstvo, ker je velevažno in značilno.

No, dobričine, kakoršni smo se tudi danes nočemo prenagliči v svoji sodbi, ravno zato, ker je vsa izjava nejasna in nam ni povedano, koje in kake zahteve smatra sedanja vlada izzivalnimi. Morda pride še kak Bilinski, da nam stvar bolje pojasni. Mi nočemo prejudicirati sklepom in korakom naših poslancev, pač pa zahtevamo, da oni zahtevajo pojasnila. V prvi vrsti pa moramo vedeti, da li bode pri razsojanju, ali je ta ali ona naših zahtev izzivalna ali ne, tudi osrednji vladni služilo ono merilo, koje služi našim narodnim nasprotnikom. Tem je poslednjim je vse izzivalno: nele naše zahtevanje po narodni jednakopravnosti, ne le naše prošnje za dovoljenje najjednostavnih kulturnih sredstev — ne, mi izzivljamo že, ker se držemo dlahi: že dejstvo samo, da živimo, že naša gola in naga ekzistencija znači izzivanje za one, ki so nam na Primorskem rezali dosedaj politički in duševni kruh!! Ako nam meni vladni dati le toliko, kolikor bi nam mogla dati, ne da bi se poznana gospoda čutili „izzivane“, potem moramo izjavno grofa Badenija tolmačiti le tako, da nam neče ničesar dati; potem bi moral izrek o zahtevah, ki izzivljajo*, razumeti le kot glasen in jasen: Lasciate ogni speranza! Potem bomo vedeli, česa nam je pričakovati Jugoslovanom od ministerstva Badenijevega: molčati bomo morali, ako ne bomo hoteli, da nas označijo onimi nemirneži, ki nimajo druga posla na svetu, nego izzivati druge*.

Tako bi morali, a za danes nočemo še tako soditi. Vsakako pa je našim poslancem dolžnost delati na to, da se prej ko prej zjasni razmerje med sedanjo vladom in med slovenskimi podaniki na jugu države. Tovatanje v temi je res že mučno.

Političke vesti.

V Trstu, dne 13. decembra 1895.

Državni zbor. V včerajšnji seji je izjavil finančni minister Bilinski, da vlada hoče vsakako povišati plače državnim uradnikom. Tem povodom je Bilinski nekako popravil izjavo ministarskega predsednika o razmerju med vladom in uradniki. Ministrski predsednik je bil namreč čudno rekel v svojem govoru, o katerem govorimo na prvem mestu. Izjava ministarskega predsednika o tem razmerju je vzbudila seveda občne začudenje, kajti rekel je, da vladna mera skrbeti za uradnike, uradniki pa morajo zastopati koristi — v lade. Fi-

duhomornim šahom, tu prepirata se dva prijatelji, češ, učinil si „svinjo“ in po „svinji“ se igra „buzera“, nekateri igrajo karte, drugi čitajo; tam so nekaj vneti pristaši principa „dolce far niente“ ter sede pri oknih, razmotravajoči mimoidoče ter pogovarjajoči se o najnovejših političnih dogodkih. K poslednjem spadala je tudi naša družba, obstoječa iz Gaše, Gijke, Malega, Lava ter Kranja.

Kaj pa ima danes Gašo, da je oblek črno salonsko opravo?*, poprijel je Mali besedo, kateri je bil tudi med zarotniki.

„E, vrag zna; ali ni morda vedno elegant?*, velel je Gjuka.

„Pusti Gašo v miru, on je kavalir, da Vi tacega še niste videli!* konstatiiral je Lav.

Mesto vsakega odgovora, in da zadosti splošni radovednosti, potegnil je Gašo iz žepa Kranjec; grozen „haló* po teh besedah! O tantje, Gašo ima sestanek!*, oznanil je Kranjec; grozen „haló* po teh besedah!

nančni minister je pač čutil, da tako tolmačenje ne velja, kajti uradniki morajo seveda pod nadzorstvom vlade, skrbeti za koristi države. Bilinski je torej popravil izjavu Badenija v tem zmislu, da je poslednji hotel reči, da uradniki morajo zastopati koristi države in vlade, med katerima ni nikake razlike. Pardon, ekselencia! Po našem prepričanju tudi to tolmačenje ni pravo. Med koristnimi vlad in države je vendar nekoliko razlike: vlade prihajajo in odhajajo, države pa ostajajo; koristi države so stalne, dočim se menjajo potrebe posamičnih vlad.

Na prigovor, da s povisnjem plači ni smeti iti predalec z ozirom na propadanje industrije in kmetijstva, pripomnil je finančni minister, da se je avstrijska industrija močno povzdignila v zadnjih desetletjih. Kmetijstvo pa res propada in bode stvar zbornice, da pomore kmetijstvu na noge. Tudi davčna preosnova mora pomagati kmetu. Predložiti hoče zakonski načrt v razširjenje odpisovanja davkov ob elementarnih nesredah in načrt za borzni davek. Davek na žganje treba še povisiti. Predpise o prisobljih hoče prevrostiti. Opravičuje povisanje tarifov na državnih železnicah. Zemljiški davek bi hotel prepustiti deželam, ako bi bila prihodarina obilnejša, ob vprašanju preosnove valute treba postopati previdno, korak za korakom. Glede obnovljenja pogodbe z Ogersko je rekel, da treba zastopati koristi kmetijstva v tej polovici, pri tem pa ne smemo pozabiti, da imamo na oni strani jednakopravne činitelje. Zaključek govoru Bilinskega je bil tako zanimiv, kajti izrazil je nado, da se naredi polagoma prividijo zaupati narodnostni politiki v lade, s lonečina na podlagi jednakopravnosti. Tudi ta izjava Bilinskega se dokaj razlikuje od nazorov ministrskega predsednika o „svetci nemški kulturi“ in o zahtevah, ki so „izzivljajoče“ navsi. Ali kaj pomaga, ko nam je takoj došel mrzel curek!

V prilog vlade sta takoj potem govorila posl. Russ in Menger, torej zastopnica ene skupine v poslanski zbornici, ki je bila od nekdaj in je še danes posebejno nasprotna vsaki jednakopravnosti. V prilog vlade je govoril tudi Italijan Ciani, rekel, da Italijani nikakor ne zahtevajo, da bi se raztrgala pokrajina tirolska. Lahko rečemo torej, da vsa dosedanja razprava o proračunu ni prinesla toli zaželenje jasnosti glede na razmerje med vladom in strankami. Proti proračunu so govorili včeraj Biakinini, nemški nacionalci Barenther in antisemit Scheicher.

Občinske volitve na Dunaju. Ves svet je bil prepričan, da bode vladna odlaska z novimi volitvami, kolikor bode le mogla, tako, da pričakovati istih do prihodnje sponadi.

Tem bolj nas je iznenadila vest, da se bodo iste vršile že v februarju. Kaj se je moglo dogoditi? Zakaj se je vladna premislila kar na enkrat? No, vzrok je sicer tako jednostaven ali silno

„Gašo mora dati za sodček piva! Plzenskega! Veliki sod za 50 litrov mora biti! Ali pa naj nam pošlje vedro svojega vina! Živio Gašo!*

Taki in enaki klici doneli so obleganemu Gaši nasproti, čestitanje od vseh strani, ko smo zaslišali naenkrat glase: „Ma učta! Kakšnega vraka pa počnete? Ali ste ob pamet? Pustite Gašo v miru! Saj ga še zdušite ubožčka!“

„Servus Jambro“, pozdravili smo Jambra; on je bil, ki je rešil Gaša našega ljubovanja! „Gašo ima rendez-vous! Gašo je zaročen!“

„Kaj vraga?* Dobil je danes pismo, pozvan je na sestanek!*

„Ne brbljaj!* (Dalje prih.)

PODLISTEK.

Gašin rendez-vous.

Praška humoraska.

Spisal J. P.

(Dalje.)

Ko so se zapria vrata za Gašo, udarij je Gjuka v smeh, da se je moral za trebuh držati — malo je manjkalo, da se ni valjal po tleh; vmes pa je mrmaril: „Prokleti Kranjec, dobro mu je naredil! to mu jo je zasolil! To bo še smeha!“

II.

Popoludne po obedu. Akademična kavarna, kamor zahajamo Hrvatje, je polna. Tu srebljejo gostje črno kavo, tam jih nekoliko glave vkljukata ter tirajo politiko, prorokujuči brzi padec ministerstva Badenijeve, tam zopet ubijata si dva glavi z

